

Internasjonal Kvinneliga
for Fred og Frihet
Grunnlagt i Haag 1915

fred og frihet

MARS 2001

Nr. 1/62. årgang

BARN SØRGER FOR AT FREMTIDEN GROR

Den raske ærefulle død mot den langvarige sultens utpining	side 4	Nytt fra WILPF	side 12
ATTAC	side 5	Fra FN	side 13
Fredsskatt i stedet for krigsskatt	side 6	Globalisering er ikke bra for fagorganisasjoner	side 13
Fredskultur	side 8	Nytt fra avdelingene	side 14
Equador	side 9	Bokanmeldelser	side 16
Da Gulfkrigen startet eller ikke å bli trodd	side 10	Tiggerbrev	side 18

Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF)
Norsk seksjon av:
Women's International League for Peace and Freedom
(WILPF)
Grunnlagt i Haag 1915

Landsleder har ordet

Kari Løchen

Av og til må det være lov å komme med noen sure oppstøt. Det skal være bra for helsen.

Det er ganske ubegripelig at Norge kan bidra med en større kontingent til EU-hæren enn Sverige. Danmark har avslått å delta. Hvorfor er arbeiderpolitikere så redde for at Norge ikke skal være blant de "flinkeste i klassen"? Lider de av et mindreverdigdomskompleks? Jagland legger ut ved enhver anledning "uanledning" om hvilken avgjørende betydning den norske innsatsen i fredsforhandlingene både her og der, har hatt. Det er så man lurer på om han snakker så ofte og så høyt om dette ikke bare for å reklamere for arbeiderpartipolitikernes betydningsfulle innsats, men også for å overbevise seg selv. Vi – vi føler oss pinlig berørt og er flau på Norges vegne. Norge har reist krigserstatningskrav mot Irak etter Golfkrigen. FNs sikkerhetsråd har bestemt at 25% av "olje for mat"-programmet skal gå til å dekke erstatningskravene, og derfor har Jagland ingen motforestillinger. Han synes dette er så soleklart at det ikke engang har falt ham inn at han burde ha informert Stortinget. Både i Sverige og i Danmark har denne sak blitt debattert henholdsvis i Riksdagen og i Folketinget. Vår plass i sikkerhetsrådet, om han ikke synes at humanitære hensyn er grunn nok, burde bevirket at utenriksministeren hadde lagt opp en plan for vår fremtidige Irak-politikk. I Stortingets spørretime fremgikk det klart av statsrådets redegjørelse at regjeringens ambisjoner er null i denne sak. I min naivitet trodde jeg at Norge kjemper for en plass i sikkerhetsrådet for å slåss for de svakes rett, bl.a. gulfkrigens ofre. Det skulle være nok å henge fingrene i når man ser den lange listen som FNs erstatningskomite har lagt ned veto mot: babymat, ris, kuvøser, skolebøker, ulltepper, medisinske kompresser, gasbind, ambulanser, ECG-maskiner etc. etc. (Kilde Ny Tid).

Til slutt litt om en tysk dokumentarfilm som jeg nylig så på svensk TV. En gruppe av tyske TV-journalister hadde reist rundt og intervjuet vitenskapsmenn og leger som hadde undersøkt og forsket på soldater som var blitt syke etter Golfkrigen. De er alle blitt forsøkt stoppet, har mistet sine stillinger og er til og med blitt svartelistet. Rapporter, urinprøver, vitenskapelige data etc. er forsvunnet. Dr. Aref Duakovic som arbeidet ved Georgetown University i Washington fortsatte sine undersøkelser for egne midler. Forskere som har studert hans materiale, mener at det i tillegg til utarmet uran også er brukt plutonium i ammunisjonen. Det gir jo en forklaring på alle lidelsene vi hører om, kreftsykdommer, deformerte barn m.v. Da ekspertene fra Pentagon reiste til slagmarken i Irak, hadde de på seg beskyttelsesdrakter som dekket hver kvadratmillimeter av legemet, i motsetning til soldatene som måtte leve der under hele krigen. De ble ikke advart, ei heller sivilbefolkningen på Balkan. Jeg er lei av å høre statsråder komme med informasjon som baserer seg på militær informasjon alene. Alle NGOere vet at om man er interessert i sannheten, må man bruke mange kilder. Regjeringen sier at de vil til bunns i saken. Det kan den vise ved å sende sakkyndige til forskere som har arbeidet med ofrene. Det ville være å vise ansvarlighet, en ansvarlighet vi alle har rett til å kunne kreve av våre politikere. Med fakta på bodet ville bruken av denne ammunisjonen bli forbudt. Ofrene kan ikke få helsen tilbake, men de ville i alle fall få økonomisk erstatning. Dessverre tviler jeg på at dette vil skje, for våre politikere våger ikke å legge seg ut med «de store gutta»?

Til høsten er det valg. Jeg håper på en forandring til det bedre.

Kari Løchen

fred og frihet

Utgiver: Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet, Postboks 8810 Youngstorget, 0028 Oslo

Redaksjon: Landsstyret

Trykkeri og sats: WEBERGS Hurtigtrykkeri & Ideloft, Oslo

Redaksjonen avsluttet: 15. mars 2001

Leder

Ellen Elster

UTARMET URAN

Igjen har «bomben» slått ned over norske politikere, akkurat som om de ikke visste, eller ikke ville vite.

Det nye året 2001 innledet med store overskrifter om syke og døde soldater som tjenestegjorde under bombekrigen i Kosovo. Som konsekvens vil en sette i verk undersøkelser for å se om det kan ha sammenheng med bruk av bomber med utarmet uran. De fleste deltakende land vil gjøre slike undersøkelser, bare ikke i Norge. Skjønt, etter en del press og besynderlig debatt, vil Norge åpne for undersøkelser for soldater som ønsker det. Også Verdens helseorganisasjon vil sette i verk undersøkelser blant befolkningen i Kosovo og Serbia. For det er naturlig å spørre om hvordan det står til med befolkningen som bor i området permanent, når soldatene er skadet. Statens kynisme ligger primært i at de ikke reagerer før skaden rammen en sjøl.

Vi merker oss at det er tatt noen skritt framover ved at konsekvensene av utarmet uran er kommet på dagsorden. Men spørsmålet er allikevel ikke nytt. Allerede etter Gulfkrigen i 1991 utviklet amerikanske soldater og sanitetspersonell som hadde hatt tjeneste i området og sivilbefolkningen i deler av Irak, symptomer som seinere utviklet seg til kreft hos mange.

Den kjente forsker og kvinneligamedlem dr. Rosalie Bertell var en av de første som snakket om sammenhengen mellom utarmet uran og barneleukemi i Irak. Den nyeste Tsjernobylforskningen støtter hennes syn på at helserisikoen fra lavdosestråling over lang tid er sterkt undervurdert.

Flere, blant annet IKFF viste til faren da det kom for en dag at det hadde vært brukt utarmet uran under Kosovokrigen. IKFFs landsmøte i april i fjor vedtok en uttalelse som er vel så aktuell i dag. Den gjentas derfor i sin helhet:

«IKFFs landsmøte krever forbud mot våpen og militært materiale laget av utarmet uran.

'UU-våpen' lages av 'billig' råstoff fra atomkraftverk. IKFF krever at våpen og militært materiale med utarmet uran må defineres som et våpen i ABC-kategorien. Biologiske og kjemiske våpen er forbudt etter internasjonale avtaler. Den mellomfolkelige domstol har erklært atomvåpen som folkerettsstridig.

Siden 'mat som våpen' for første gang ble brukt som legitim militær strategi i Biafra, har senere boikottaksjoner overfor bl.a. Irak, Kosovo og Serbia ført til utsulting, underernæring og død i landenes sivile befolkning. Dette har gjort at tidligere oppfatning av humanitære hjelpeprogram til krigs ofre i både venne- og fiendeland har kommet i et helt nytt lys.

Regjeringen må ta stilling til at utsulting og sykelligjøring av sivilbefolkningen brukes i større grad i militær strategi. NATO har nå innrømmet - i strid med sine tidligere benektelser av forholdet - at UU-våpen ble brukt i Kosovo og Serbia. Vår regjering må uttale seg om de har kjent til og akseptert slik våpenbruk. Dette må skje uansett om en mener at forverring av vilkårene for sivilbefolkningen vil føre til oppstand mot landenes ledere (som ofte blir definert som despoter eller diktatorer).

I samsvar med Geneve-konvensjonene protesterer IKFF mot disse strategiene. UU-våpen rammer både nåværende og framtidige generasjoner. Allerede under Gulfkrigen kunne eksperter forutsi at titusener av barn ville dø av leukemi og kreft. Slike våpen vil kunne føre til store skader på fostre i mors liv, på samme måte som 'agent Orange' fremdeles rammer Vietnams kvinner og barn på en umenneskelig måte.

IKFF krever at den norske regjering tar stilling til bruk av UU-våpen, at den tar initiativ til forskning og dokumentasjon om skadens art og omfang, og definerer UU-våpen som et moderne våpen i ABC-kategorien».

Ellen Elster

Deadline for nr.2/2001: 30. 04

Den raske ærefulle død mot den langvarige sultens utpining

Av Berit Ås

Fra artikler jeg den gang leste, ofte formidlet av kvinnefredsgrupper, gikk det fram at offiserer i begge leirer så gjennom fingrene med dette samarbeidet. Tilstandene var så elendige at soldatene knapt var kampdyktige. Jeg har selv påpekt, til mødrenes fortvilelse, at de også gjorde sitt beste for å bygge opp kampdyktige militæravdelinger som hadde til hensikt å gjensidig drepe hverandres sønner. Men mødrene, som på sin side møtte hverandre, opplevde den samme fortvilelse over situasjonen og samarbeidet for å skaffe maten fram. Både utsultingen, og det faktum at deres sønner skulle brukes som kanonføde i en langvarig blodig konflikt der verken mødrene eller soldatene var ansvarlige for konfliktens utvikling, ble oppfattet som uvittig, urettferdig og dypt udemokratisk. Likevel var de store gruppene av mødre villige til å gi sine sønner en ørliten sjanse til å bli blant dem som kom ut av krigen med livet i behold.

Noe senere hadde general Christie i Dagsavisen et utspill til verdikommisjonen. I dette tok han opp kravet om at verdikommisjonen også måtte diskutere de

Under den forrige store konflikten mellom Tsetsjenia og Russland rådet det umenneskelige forhold i soldatmiljøene på begge sider. De manglet mat og medisiner og flere sultet i hjel. I denne situasjonen fant de russiske og tsetsjenske mødrene hverandre i en humanitær aksjon for å få fram mat til sine sønner.

verdier som ligger til grunn for at et land kan bruke av sin beste ungdom til å kjempe for sine lands interesser. Selv om «ansvarlige» militære har gjort et massivt arbeid for å gjøre soldatene usårlige, slik at slagordet: «Join the Army and Survive» sparer soldater i våre allierte hærer både i Gulfen og Kosovo, har unge menn måttet ta stilling til denne utfordringen alene.

Noen har sett det som et enestående eventyr der de endelig skal få bruke all den kløkt de har fått lære seg i militær trening og i timers utryddelseskrig på skjærmen der de i «Star Wars» jubler over totalutryddelse av fiendtlige kloders befolkninger. Men andre, unge militærnektere finner det fullstendig umoralsk å støtte et forsvarssystem med atomstrategi som ikke bare gir «rett» til å true med atomvåpen, men også bruke dem i førstegangsangrep, dette til tross for at Haagdomstolen har dømt både trusler om bruk og bruk av atomvåpen som kriminelle handlinger. Norge har under NATOs atomstrategi ikke anerkjent Haagdomstolens kjennelse. I så måte er vi nok en gang blant NATOs sterkeste støtte-spillere. Den norske befolkning er knapt kjent med hvilke holdninger som våre militære og toppolitikere støtter opp om. Kan det være manglende kunnskaper om atomvåpenenes virkninger? I mange år tok jeg vare på en plakate med et

utsagn fra en av våre toppoffiserer ved navn Hamre. Av teksten framgikk det at NATO-landene bare planla å bruke atomvåpen de 2-3 første dagene av en konflikt, inntil fienden tok til vettet!

Hva har så dette med planlagt sult og underernæring å gjøre? Jo, det har det felles at moderne kriger ofte går ut på å sakte utrydde store sivile grupper i befolkningen. Denne krigsattferd er fremdeles som det sorteste uoppdagede Afrika i vår bevissthet. Og debatten om det er fragmentarisk og ugjennomsiktig. Boikott av matvarer og medisiner rammer kvinner, barn og gamle. For hvordan kan disse varer brukes som våpen av fienden? Fortell oss ikke at det er soldatguttene i Iraks armé vi holder maten vekk fra! Krigerne tar og får vanligvis det de trenger. Situasjonen nevnt i begynnelsen av denne artikkelen er et særtilfelle. Det er krigen mot det sivile samfunn vi nå kontinuerlig er vitne til. I tankegang og monopolistisk strategi er det en utrett form for det samme som man foretar i den globaliserte økonomien. Der kalles det »strukturell vold», et begrep som FN lenge avviste å bruke i sine dokumenter.

Vi har svelget planleggingen av Kissingertesen uten moralske anfektelser eller verdidebatt. Noen av oss husker hans tese om bruken av «mat som våpen» som betydde: «ikke-mat

som våpen». Vi opplevde både Bi-afrikrigen og det som nå skjer i Irak som en virkeliggjøring av hans tese. Og dessuten har en oppfunnet våpen som gjennom mange års virkninger i miljøet utarmer og dreper sivilbefolkningen og som rammer fostre, spedbarn og småbarn urimelig hardt. Det er landminene og det er de uranklede hylser etter ammunisjon brukt i Irak som barn leker med. Det er restene av granater som ligger og avgir bakgrunnsstråling i Kosovo, og det er, som Aftenposten skriver for kort tid siden: klasebomber som ennå dreper sivile i Kosovo. Slik fører våre militære helter sine moderne kriger. Snakk om det er overensstemmelse mellom det militære heltebildet av den selvoppofrende forsvarssoldat og de drap som godt beskyttede våpeningeniører planlegger å ramme fra sine skrivebordsutredninger og eksperimenter.....Ynkelig er det! Kanskje ser det for brutalt ut – eller kanskje er det for risikopreget å slippe atombomber over store befolkningsgrupper i dag. Da er det ikke så raskt og iøynefallende grusomt å sulte ut og sykeliggjøre hele befolkninger for å kollektivt straffe store grupper som ingen skyld har i sine politiske ledes beslutninger.

Kanskje de som fatter slike beslutninger, også blant vår egen politiske elite, lett kan la seg forlede til moralsk forargelse over de «raske» mord, den kortvarige tortur av barn foran sine foreldres øyne og andre forhold som OSSE nå dokumenterer. Men den langvarige pine, utsultingen og sykeliggjøringen har vi vennet oss til fordi vi så lenge sammen med de vestlige kolonimaktene har godtatt denne strukturelle vold av fattige, av kvinner og barn i u-land verden over.

Tiden er kommet til å oppheve boikott av mat og medisiner til sivilbefolkningen i Irak. Til å avvise at det er riktig å «straffe» sivilbefolkningen både der og i Serbia kollektivt med sult og nød. Hvor hører den for øvrig hjemme denne primitive måten å terrorisere ved valg av grupper av gisler?

Tiden er kommet til å rive ned de mentale barrierer som går ut på å bistå den militærstrategi som utøver avskyelighetens langsomme torturjerninger mens de prater menneskerettigheter med høy stemme der det er lukrativt, enten det

nå gjelder den gammeldagse koloniale utbyttingen av Sør fra Nord, eller den moderne, den som de multinasjonale selskapene utøver.... Med støtte fra såkalte siviliserte nasjoners militariserede politi.

ATTAC

«L'Assosiation pour la taxation des transactions financières pour l'aidres ayx citoyens» «Foreningen for beskatning av kapitaltransaksjoner for medborgernes beste» ble grunnlagt i Frankrike i 1998 og har over 25 000 medlemmer der, nu sprer Attac seg til flere land. Attac krever en demokratisk styring av markedskreftene. Målsettingene er alternativ til nyliberalismen. Organisasjonen kjemper blant annet for å få innført «Tobinskatten».

James Tobin

James Tobin fikk i 1981 nobelprisen for sine bidrag til teorien om finansielle markeder. Tobin foreslo allerede i 1972 at valutatransaksjoner skulle beskattes med en skatt på 0.1 %. En slik skatt skulle tjene to formål: spekulasjonen skulle bremses og det skulle frigjøres resurser for å bekjempe fattigdommen. Det er dette som kalles **Tobinskatten**.

Attac i Sverige

Det finns en voksende interesse for rettferdighetsspørsmål i dag, sier svenske Lena Klevenås. WTO har planer om at også tjenester skal reguleres av avtalen. Det kan innebære at også offentlig finansierte tjenester betraktes som handelshinder. En konsekvens av det kan bli at det enkelte land ikke får subsidiere for eksempel sykepleien.

Tenk deg et foretak fra et annet land som vil etablere et sykehus i Sverige. De kan anmelde Sverige for handelshinder ettersom den offentlige sykepleien er subsidiert og folk kan gå dit for å få billigere behandling! Globaliseringen truer velferden i de land som har en brukbar velferd! Sverige er idag i ferd med å opprette en gruppe av Attac. De har en hjemmeside der du kan få flere opplysninger om svenke Attac. Adressen er: www.attac.org.

Opplysningene er tatt fra »Vi Mänskor», »Svenska Kvinnors Vänsterförbund» s blad nr.4/2000

Attac i Norge?

I Aftenposten for 8.1.2001 sto det et intervju med Berge Furre, som forteller at det skal holdes et «World Sosial Forum» i Porto Alegre i Brasil i dagene 25 til 30 januar. Dit kommer mange fremtredende mennesker, Bl. annet «Le Monde»s generaldirektør Bernhard Cassen, som også er president for det franske Attac. Rammen for konferansen i Brasil er allerede sprengt. Det har meldt seg over 3000 delegater fra grasrotorganisasjoner i hele verden. Berge Furre reiser som representant for Forum for miljø og utvikling og Norges bonde- og småbukarlag.

I radioen 9.1.01 om morgenen ble det opplyst at Attac var stiftet i Sverige, men det ble også opplyst at organisasjonen «Framtiden i våre hender» vil melde seg inn i Attac. Er dette det vi har drømt om? lallefall er det så viktig at det blir omtalt i radio!

GTL

Fredsskatt

i stedet for

Av Ellen Elster

Bør skattebetalere som av samvittighetsgrunner ikke kan støtte militær virksomhet, få overføre denne delen av sin skatt til et fond for konstruktivt fredsskapende arbeid?

Storingsrepresentant Hallgeir H. Langeland har tatt dette spørsmålet opp i Stortinget. I et dokument 8 forslag som han fremmet, har Stortinget bedt Regjeringen om å legge fram forslag for Stortinget om en utvidelse av prinsippet i lov om fritaking for militærtjeneste av overbevisningsgrunner, og vurdere å utarbeide en egen lov som gjør det mulig for enkeltpersoner å omfordele skatt fra militær virksomhet til et fond for konstruktivt fredsskapende arbeid.

Bak forslagsstilleren står flere fredsorganisasjoner og enkeltpersoner, samt en internasjonal fredsskattebevegelse med rådgivende status i FN. Bjørg Berg, som er IKFFs kontakt i Vestfold, er en av de norske initiativtakerne og stå-på-aktivistene.

Ønske om et offentlig fredsfond

I begrunnelsen vises det til at moderne kriger finansieres gjennom skatter og avgifter. For mennesker som er motstandere av forsøk på å løse konflikter med våpenmakt, er det moralsk liten forskjell på å avfyre dødelige våpen eller å betale andre for å gjøre det. Retten til tros- og samvittighetsfrihet står høyt som menneskerettighet, og er nedfelt i FNs menneskerettighetserklæring artikkel 18 og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 9. Nürnbergdommene stadfester at individuell samvittighet

står over pålagte ordre.

Målet med lovforslaget er ikke å gi skattelette eller økonomisk gevinst til enkeltpersoner. Lovforslaget vil eventuelt anerkjenne den personlige samvittighets autoritet hos alle borgere - kvinner som menn. Når det gjelder forbrytelser mot menneskeheten, vil alltid individuelt ansvar stå over lydighet mot myndighetene. Fordi prinsippet om samvittighetsfrihet er anerkjent i militærnekte-loven, kan en rett til slik overføring ikke skape presedens for andre personer som måtte søke om å få omfordele skatten.

Planen er å etablere et fredsfond som styres av regjeringsoppnevnte medlemmer og representanter for fredsorganisasjoner. Pengene er tenkt brukt til for eksempel forsoningsarbeid, konflikthåndtering, fredsutdanning, fredsforskning, FNs forebyggende

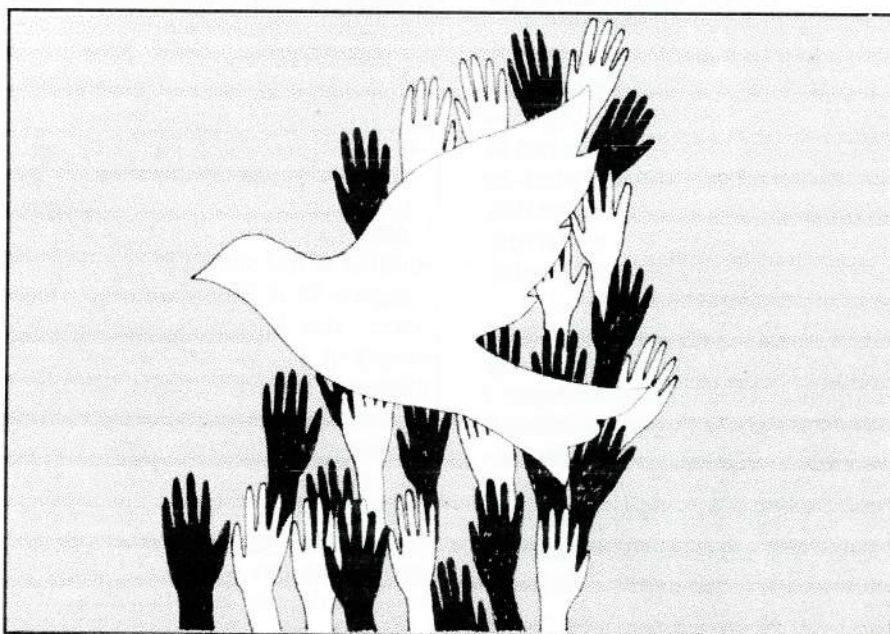
Krigsskatt?

diplomati, Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE), kamp mot barnesoldater og den internasjonale minekampanjen.

Praktisk tenker en seg en utvidelse av militærnekte-loven som lovgrunnlag. Fredsfondets overføringer kan praktiseres på samme måte som overføringer til trossamfunn, alternativt kan kvinner og menn krysse av for fredsfond på selvangivelsen.

Fredsfondet ingen god ide?

I sin kommentar til Stortingets finanskomite tar finansministeren utgangspunkt i regelverket og tilskuddsordninger for trossamfunn i vurderingen av forslaget. Han viser til behandlingen av ordningen med tilskudd til registrerte trossamfunn, og at tilskuddene innebærer kanalisering av statlige midler på dette området som sam-

svarer med medlemsmassen i forskjellige trossamfunn.

Når det gjelder militært forsvar mener finansministeren at utgiftsnivået bør fortsatt bestemmes gjennom ordinære politiske beslutningsprosesser. Han vil således ikke tilrå at det utarbeides en egen lov som gjør det mulig for enkeltpersoner å overføre skatt fra militær virksomhet til et fond for konstruktivt fredsskapende arbeid uten å begrunne dette nærmere.

Flertallet i finanskomiteen, det vil si alle untatt representanten fra Sosialistisk Venstreparti, slutter seg til finansministerens tilråding om ikke å utvide prinsippet i lov om fritaking for militærtjeneste slik at det gis mulighet til å overføre skatt til fredsskapende arbeid. I sin behandling understreker de dog at tros- og livssynsfrihet er en sentral menneskerettighet. Også freds- og konfliktløsende arbeid som ulike organisasjoner er et viktig supplement til det som blir gjort av FN, OSSE, Menneskerettighetsdomstolen osv. De viser til at innbetalte skatter fra enkeltpersoner går også til støtte for organisasjoner som utfører fredsskapende arbeid. Derfor kan ikke flertallet i komiteen støtte en egen lov der enkeltpersoner sjøl får anledning til å omfordele skatt til et fond for fredsskapende arbeid.

Ideen om fredsfond er verdt en utredning

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti, Øystein Djupedal, utgjør mindretallet. Han er positiv til alle initiativ som kan bidra til fredsskapende arbeid. I en verden der millioner opplever krig, er det viktig å understreke fred, dialog og forsoning istedenfor krig. Særlig er det viktig at rike nasjoner som Norge bidrar både økonomisk og moralsk til fredsskapende arbeid.

Han tviler allikevel på at en innføring av et system med øremerkede skattepenger, vil kunne bidra til dette. Det kan medføre at bevilgninger til ulike fredsskapende tiltak reduseres, og det kan medføre utilsiktede presedensvirkninger. Han mener derfor at en

utvidelse av militærnektekløven er problematisk, men mener likevel at det er nødvendig med en bredere gjennomgang av hvilke følger tros- og religionsfriheten nedfelt i blant annet menneskerettighetserklæringen kan ha på annet lovverk, blant annet skatteloven, for mennesker som av alvorlige overbevisningsgrunner blir fritatt for militærtjeneste.

Ideen om fredsfond er ikke død

Dette forslaget som kommer fra fredsbevegelsen, er spennende, men problematisk. Det er ganske utrolig at et forslag fra grasrota i fredsbevegelsen i det hele tatt har nådd Stortinget, og at en komité dermed har måttet forholde seg til forslaget. Det finnes muligheter, og kanskje kan dette forslaget gi mulighet for at andre forslag fra fredsbevegelsen kan bli satt på Stortingets dagsorden.

Når det gjelder selve forslaget tror jeg at Djupedal har et poeng når han tviler på om et system med øremerkede skattepenger vil kunne bidra mer til freden og uttrykker engstelse for at dagens bevilgninger til fredsskapende tiltak vil kunne bli redusert. Dagens bevilgninger er allerede i dag svært knappe, og er som lommerusk å betrakte når en ser hva som går av våre skattepenger til militær opprustning. I hvilken grad komiteens medlemmer er klar over dette misforholdet kommer ikke fram av komiteens innstilling.

Denne debatten er ikke desto mindre viktig, og det bør være et poeng som hele komiteen burde ha tatt med i diskusjonen når de nevner at innbetalte skatter allerede går til fredsskapende arbeid. For meg ble komiteens flertall et uttrykk for de gode intensjoner uten å gå inn i hva disse problemstillingene egentlig handler om, og uten å la det resultere i videre handling.

Initiativtakerne kommer ikke til å gi seg med dette. Og det er godt, for vi trenger å få synliggjort og debatteret hva som er viktige verdier i samfunnet vårt.

Kampen for rettferdighet for asiatiske "comfort women"

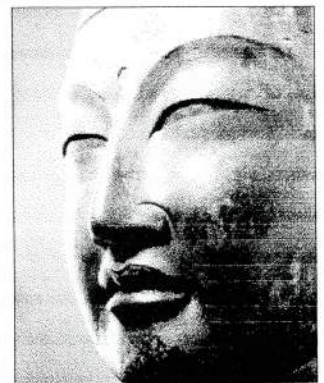
Under 2. verdenskrig ble mellom 100.000 og 200.000 kvinner holdt i seksuelt slaveri av det japanske militæret. De fleste var unge jenter mellom 11 og 20 år fra Korea, Taiwan, Kina, Filipinene og Indonesia. De ble tvunget eller lurt bort fra sine hjemsteder og endte opp i japanske militærleirer i seksuelt slaveri som såkalte "comfort women".

Rundt 70% av kvinnene kom aldri tilbake. Denne systematiske volden mot kvinner var startet og organisert av japanske myndigheter. I oppgjøret etter krigen, var forbrytelsene mot disse kvinnene ikke noe tema.

Først på begynnelsen av 1990-tallet begynte ofrene å snakke og kreve rettferdighet og oppgjør. Den japanske staten har vært uvillig til å erkjenne skyld og til å gi erstatning.

Kvinneorganisasjoner har tatt initiativet til en "Women's International War Crimes Tribunal on Japan's Military Sexual Slavery", som fant sted i desember 2000. Der fortalte mange overlevende sine historier. Målet er å få fram sannheten om det som skjedde, kreve oppreisning for ofrene og plassere skyld.

Historiene til de asiatiske "comfort women" har vært et viktig bidrag i kampen for å få anerkjent vold mot kvinner som krigsforbrytelser.

Vi trodde Buddah var en fredelig gud

Fredskultur

Utdanning til fredskultur sett i et kjønnsperspektiv

Betty Reardon er WILPF-medlem og direktør for fredsundervisnings programmet ved Teachers College ved Columbia Universitet i New York

«En fredskultur kan bare bli til virkelighet når folk forstår globale problemer, er dyktige nok til å løse konflikter konstruktivt, kjenner til og lever etter internasjonale standarder for menneskerettigheter og prinsipper for rase- og kjønnslikestilling, verdsetter kulturelt mangfold og jordens integritet. Slik kunnskap kan ikke oppnås uten tilsiktet, fast og systematisk opplæring til fred». Dette var vedtak som «Global kampanje for fredsundervisning» lanserte under borgerrettighetskonferansen i Haag i mai 1999. Vedtaket innebærer en bred og omfattende definisjon på fred og legger grunnlaget for å lette arbeidet med fredsundervisning ved alle skoler i verden. Et så dyptpløyende og omfattende begrep om fred gjør det mulig for spesielle kulturer og befolkninger å velge blant de mange og varierte strømninger innen fredsundervisning.

Det åpner også for å utvikle nye tilnærminger eller for å utvide og øke noen av de mer nødvendige, men mindre brukte tilnærminger. Fredsundervisning sett i et kvinneperspektiv er en slik tilnærming som noen fredslærere vil hevde er et av de mest nødvendige og som på en eller annen måte bør omfatte universelle undervisningsplaner.

Det var delvis som svar på dette UNESCO besluttet å utvikle en almen undervisningsplan: «Utdanning til fredskultur sett i et kjønnsperspektiv». Den globale kampanje for fredsundervisning gjør seg til talsmann for lærerutdanning som et fundamentalt viktig verktøy for å kunne introdusere fredsundervisning i undervisningsinstitusjoner verden over. UNESCO foreslo at proto-

typer på undervisningsplaner må danne mønster ikke bare for innføring, men for tilpassing eller tjene som retningslinjer for lærerhøgskoler verden over. Dette er en tilnærming til fornyelse innen undervisning lik Integrerte rammer for aksjoner for undervisning for fred, menneskerettigheter og demokrati som UNESCOs generalforsamling vedtok i 1994. Den beskriver ikke innhold eller metoder, men kartlegger de globale emner og problemer som slik undervisning skulle rette seg mot, og skaper en logisk begrunnelse og verdigrunnlag til fornyelse.

Enkelte feminister har nok sett det logiske i at fredsundervisning bør ses ut fra kvinnesynspunkt, men det er ikke så lett forståelig for alle lærere. Hverken kjønnsdiskriminering som et globalt problem eller kjønn som et essensielt perspektiv har fått særlig oppmerksomhet innen feltet. Allikevel er det et av de nyttigste perspektiver for å belyse to hovedkarakteristikker i kjerneproblemet omkring saken: Den globale utstrekning av problemene som gjør dem universelt viktige,

og det kulturelle og geopolitiske av deres virkninger som gjør det nødvendig å behandle dem nøyaktig og fleksibelt nok til å tilpasse dem alle kulturelle egenheter. Dette taler også for å regne kvinneundertrykkelse som et problem med universalitet og global viktighet på linje med rasisme. De indikerer også at kjønn er et av de nyttigste innfallsvinkler for å se og verdsette de kulturelle forskjeller den internasjonale kampanje for fredsundervisning identifiserer som en absolutt nødvendig forutsetning for en fredskultur.

Verdigrunnlaget for dette spesielle lærerutdanningsmønsteret for undervisning om fredskultur vil kunne bruke det som skisseres i de integrerte rammer for aksjoner, til utvidelse og utdyping med særlig referanse til de internasjonale menneskerettighetsstandarder med spesiell vektlegging av konvensjonen om eliminering av alle former for diskriminering av kvinner. Det vil peke på de globale problemer angående krig, vold og urett av forskjellig art, blant annet det som angår internasjonale økonomiske strukturer og naturødeleggelser. Det vil demonstrere forskjeller i effekt av disse problemene på menn og kvinner ved å peke på de betydelige og ofte oversette bidrag kvinner har gitt. Det vil også belyse den tolkning disse problemene har fått i «Nairobi framtidrettede strategier» og «Beijings handlingsplan».

En kan håpe at man overfor alle lærere i alle disipliner og grader, vil sette søkelyset på nødvendigheten av å ta kvinner i betraktning i alle sosiale anliggender og hjelpe dem å forstå deres spesielle forhold til fred.

Equador

Om Norges svik mot de fattige

Verdensbanken og WTO er et verdensomspennende nettverk av finansinstitusjoner. »Norge må være med for å øve innflytelse» sier våre politikere. Norge har 0.8 prosent av stemmene i Verdensbanken! De fattigste av de fattige av både land og folkegrupper blir enda fattigere gjennom verdensbankens politikk, til tross for at man flere ganger har sagt at man vil satse på «de fattige»!

Norge selger gamle rustholker av noen skip til Ecuador kamouflert som bistand. Mens norske verft tjente store penger på handelen skylder Ecuador fortsatt Norge 319 millioner kroner. Etter den annen verdenskrig ettergav vestmaktene Hitlertysklands gjeld, etter omveltningene i Øst-Europa ettergav de Sovjetsamveldets gjeld. Hvorfor ettergir man ikke de fattige landene deres gjeld?

I Ecuador gjør et folk opprør mot devaluering og reduserte lønninger. Lønningene som fra før var meget små ble under Muhuads regjering redusert i kjøpekraft med 170 %. Sucren ble devaluert med 450 prosent. På under et år mistet 300 000 ansatte jobben i den statlige sektoren, og de økte dermed køen av arbeidsløse, som nå omfatter 675 000 (i tillegg til at det finnes 1.1 million som er undersysselsatt). Dermed er snaut 27 prosent av arbeidsstyrken i fullt arbeid. I tillegg til dette kommer den årlige inflasjonstakten på 60 prosent.

I 1998 var inntekten til de rikeste fem prosentene av befolkningen 109 ganger så stor som inntekten til de 5 fattigste prosentene. I 1999 var den blitt 203 ganger så stor. Av de 12 millioner innbyggerne var det 7.7 millioner mennesker som

ikke kunne skaffe seg daglige nødvendigheter som mat, helsestell og utdanning. Av denne fattigste befolkningen er 1.6 millioner innfødte.

Mens disse levekårene tar kveler-tak på de arbeidende massene, har finansborgerskapet mottatt tre milliarder i hjelp til sine forretninger. Millioner av dollars har blitt ført ut av landet, og Ecuador gjennomlever nå den værste krisen på 70 år. 51 prosent av statsbudsjettet går med til å betjene utenlandsgjelden.

President Muhuad hadde i januar 2000 en oppslutning på 10 prosent. Siden han visste at hans dager var talte bestemte han 9.januar at landets økonomi skulle »dollariseres». Mot dette utviklet det seg et folkelig opprør.

Hvor får vi så alle disse opplysningene fra? Fra masse-media? Det eneste som ble referert i media var at Ecuador var gått bort fra sucren og innført dollar som et ledd i stabiliseringsplanene. Overgangen til dollar var det siste skritt i den drastiske økonomiske reformen som ble igangsatt i januar av daværende president Jamil Muhuad, med full støtte fra det internasjonale penge-

fondet IMF som følge av landets værste krise noensinne.

Hva får vi så vite om hvordan folket i Ecuador opplever denne krisen, og om deres omfattende protester? Ingenting fra masse-media. Det er gjennom demonstrasjoner i Norge, gjennom taler på møtene, gjennom de frivillige organisasjonene som har kontakter i u-land at vi får vite realitetene bak. Alle opplysningene som vi har nevnt ovenfor er kommet frem på den måten. Våre demonstrasjoner og foredrag på masse-møtene er folkeopplysnings-tiltak. Slike samlinger øker for tiden kunnskapene om Norges manglende vilje til å slette fattige lands gjeld, også for land i de voldsomste kriser. De sier noe om Norges rolle i IMF. De sier noe om hvorfor bistandsministeren hevder at å forklare oss hvorfor IMF og Verdensbanken er så viktige blant alle «de fattiges venner» er så komplisert!

Hva gjør USA hvis det virkelig blir et alvorlig folkeopprør i Ecuador. Vi har vel ikke glemt hva som hendte i Chile?

Skrevet av Guri Tambs-Lyche etter et manuskript av Berit Ås

Slumstrøk i Equador

Da Gulfkrigen startet

eller

ikke å bli trodd

Det er weekend, februar 1991. Nøyaktig tre uker etter Gulfkrigens utbrudd. 120 kvinner fra forskjellige steder på kloden er samlet i Geneve. Vi fra Norge er der fra Kvinneligaen for fred og frihet, en organisasjon med to av stifterne som nobelprisvinnere og med rådgivende status i FN. De fleste andre kommer fra krigsherjede og hjemsoekte områder: Jagede kurderkvinner fra Hellas. Palestinerkvinner som lever under de samme elendige forhold som jeg så sammen med de andre medlemmene i Stortingets utenrikskomite i 1976, da komiteen besøkte Midtøsten, på Vestbredden og i Jordans flyktningeleirer.

Det er kvinner i landflyktighet. Kvinner som lever i uønsket eksil. Kvinner som i sin utlendighet arbeider for sitt folks frihet og rett til liv og helse. Chilenske kvinner. Unge jenter fra Eritrea. Fra frigjøringsbevegelser i andre afrikanske og latinamerikanske land. Jeg teller over 10 slike grupper. Mange av deres klager har aldri blitt hørt før. Ikke fordi noen har nektet å formidle, men fordi, og det er den fryktelige mistanken som alltid kommer opp: Er det fordi det er jeg som sier det?

Denne situasjonen vil nå oppstå igjen, her og nå. Nå som de irakiske kvinnene her i Sveits sitter med rødkantede øyne og gråter hjerteskjærende. Møtet er sammenkalt i all hast. Men mange av kvinnene har reist lange avstander, kanskje lenger enn de kvinnene som i 1915 kom seg gjennom frontlinjer og krigsherjede områder fram til Haag for den fredskonferansen som ble starten på Kvinneligaen.

Den kvinnelige ordføreren fra Düsseldorf forteller om hvordan 110 000 skolebarn har marsjert i byens gater, skulket skolen for å protestere mot det som skjer i Gulfen. Fra San Francisco rapporteres det om 7 000 svarte prester i California som samlet seg

i massiv protest - mot krigen - før den ble erklært. En større kvinnegruppe som ventet seg det verste, mange blant dem amerikanske, forteller om skipet de leide for å frakte tørrmelk og medisiner til mødrene i Irak. De fulgte med båten inn i Gulfen for å få varene fram før krigen ble erklært. Nå greier de nesten ikke å få fortalt det de opplevde: hvordan "våre" allierte soldater hadde bordet skipet, slått dem med geværkolber, stengt dem inne i kahyttene, kastet varene i havet. FØR KRIGSERKLÆRINGEN VAR GITT. En yngre kvinne hadde abortert. De innestengte hadde verken fått vått eller tørt.

De irakiske kvinnene bryter hele tiden inn med rop og anklager: De strekker hendene opp over hodene og roper til oss: "Vet dere hvor mange som allerede er drept av bombene?" Jeg tar nølende ordet: «Var det ikke ca

340 sivile?» stotrer jeg, «og beklageligvis traff en ved en feiltagelse et tilfluktsrom med sivile» De kunne ha lypsjet meg. Hun som skrek fortsetter å rope: vet jeg da ikke at flyene kommer inn over Bagdad hvert 5. minutt?! At de bomber uoppholdelig! De tilstedeværende som har hatt kontakt med foreldre og søsken de siste dagene forteller at mødre sitter med barn på fanget nede i mørke kjellerhull, vettskremte barn; barn som skriker ustanselig og av redsel fordi lysglimt og øredøvende brak ikke gir et minuts ro.

Hva slags idiot var jeg egentlig? Selv de mest konservative militære kalkyler går da ut på at hvert bombeangrep minst dreper ett og sårer 10 andre mennesker dødelig?

Med CNN-nyhetssendingene i Norge i bakholdet forsto jeg det: Forsto hvorfor vi ikke hadde hørt en lyd om protestene i Düsseldorf, prestene i California eller den besatte båten. Forsto hvorfor ikke slike nyheter ville passe for det norske NATO-folk. Skammet meg inn i dypet av min sjel. Fordi jeg jo visste at krigens rette far er løggen, propaganda og planlagte feilaktige bilder. Som om hun leser tankene mine, denne unge kvinnelige irakiske studenten, så roper

Nytt fra WILPF

NORDISK WILPF-MØTE.

Det nordiske WILPF-møtet skal holdes i København 24.-25. mars. Køgekretsen har hatt en studie-sirkel om militære strukturer i Europa og skal legge fram resultatene som en høring lørdag 24.3 Ellers er det de vanlige program-postene. Kanskje har du lyst til å delta på møtet? Ta kontakt med IKFF-kontoret i Oslo.

EUROPEISK WILPF-MØTE.

Det årlige europeiske WILPF-møtet skal holdes i Gøteborg i tiden 15.-17. juni. Selve WILPF-møtet skal være 17. juni. EU har toppmøtet sitt i Gøteborg på den tiden fordi Sverige har formannsvervet i år. Det vil bli en god del aktivitet og markeringer fra organisasjonenes side 15. og 16. juni. Vi håper på god deltakelse av norske WILPF-medlemmer og andre. Militæralliansene, militærrets innvirkning på miljø og utvikling og globaliseringen peker seg ut som saker for oss!

WILPF-KONGRESSEN I 2001.

Kongressen som skulle ha vært avholdt i Jerusalem i månedsskiftet juni/august 2001, er blitt utsatt. Den palestinske seksjonen så seg tvunget til å utsette kongressen av sikkerhetsgrunner.

I skrivende stund er det ikke helt avklart hva alternativet blir. Konstitusjonskomiteen der Mari Holmboe Ruge er leder, har gjennomdrøftet situasjonen og gitt råd til ledelsen. Det er flere i ledelsen som ikke kan fortsette i vervene sine utover de tre årene de ble valgt for på kongressen i Baltimore i 1998. Valgene skal foregå på kongresser og dessuten er det mange viktige saker som må avklares, praktisk og økonomisk.

Sannsynligvis blir det et

IEC-møte med en slags kongress-status som blir løsningen. Dette vil medføre at neste kongress vil bli avholdt i 2004. Geneve blir antagelig møteplassen i år og tidspunktet blir enten i månedsskiftet juli/august eller sent i september. Nominasjonsprosessen er igang og fristen for innsending av forslag til kandidater er **29.mars**. Edel Havin Beukes er leder for en nominasjonskomite på 7 medlemmer. I neste nummer av fred og frihet vil vi bringe mer stoff om dette IEC/kongressmøtet.

DEN MILITÆRE OPPRUSTNINGEN AV VERDENSROMMET

Det globale nettverket mot militariseringen av verdensrommet: «Global Network Against Weapons and Nuclear Power in Space» som WILPF støtter, forbereder en internasjonal protestdag 13. oktober 2001. Aksjonen håper på stor støtte i år. De sier i brevet sitt at: «We believe that it is more important than ever to hold local protests at key Space Command bases, aerospace corporation facilities, DoE laboratories, NASA installations, U.S. military bases, and U.S. embassies around the world. The Bush administration and its corporate allies are pushing hard to deploy Star Wars (NMD, TMD and spacebased laser)».

Kontakt IKFF-kontoret i Oslo som også har internasjonale underskriftslistor mot galskapen.

AWILPF's FN-KONTOR I NEW YORK

Felicity Hill er en sentral person i NGO-arbeidet i New York. Hun bestyrer WILPF's kontor like ved FN-bygningen i New York. Det er mange prosesser hun følger opp og koordinerer arbeidet med. Hun sender regelmessig ut situasjonsrapporter på e-post nettverket til WILPF. Hun selv har e-post-adressen: flick@igc.org mens nettverket har adressen:-

wilpfnews@igctopica.com

Nå i vår er hun aktivt med i forarbeidet til FN's våpenkonferanse i sommer. Hun arbeider også med NGO-forberedelsene til FN-konferansen om rasisme i Sør-Afrika i 2001 og med forarbeidet til FN's 3. Miljøkonferanse som skal holdes i Johannesburg i Sør-Afrika i 2002.

I desember nummeret av International Peace Update har Felicity Hill en omtale av aktiviteten i fjor. Arbeidet mot atomvåpen stod og står sentralt for WILPF der, som lobbyarbeidet for NAC (New Agenda Coalition)-resolusjonen som gikk gjennom med solid flertall. Arbeidet frem mot NPT-konferansen i år 2005 som nå er i gang.

Men det var et innspill overfor Sikkerhetsrådet som var den store «seieren» for bl.a. WILPF. Felicity Hill påpeker at det tok FN's Sikkerhetsråd 55 år å oppdage at kvinner og kjønn (gender) er viktige faktorer for fred og sikkerhet!

En gruppe organisasjoner der WILPF var primus motor arbeidet i over et år med å få et åpent møte i Sikkerhetsrådet om kvinners situasjon, tema: «Kvinner, fred og sikkerhet». Man presset på for å få en diskusjon om de spesielle erfaringene kvinner har under en krig, som å sette lys på kjønnsbaserte krigsforbrytelser og fremheve at kvinner ikke verdsettes som fredsarbeidere. De er meget sjelden med under fredsforhandlinger og slik kan det ikke forsette å være.

Det ble et 2 dagers åpent møte i Sikkerhetsrådet der 43 regjeringer deltok, bl.a. den norske. Det ble et vellykket arrangement og i den resolusjonen som ble vedtatt 31. oktober var det endel gode vedtak som WILPF og andre organisasjoner kan bygge videre på..

Resolusjonene, regjeringenes innlegg og NGO-synspunktene foreligger på www.PeaceWoman.org

Fra

FN

FNs Krigsforbrytertribunal for Rwanda leter etter overgripere fra 1994-masakren i Zambia

Flere og flere soldater flykter fra D.R.Kongo over til Zambia, og FNs Krigsforbrytertribunal for Rwanda (ICTR) ønsker å gjennomføre flyktningeleirene for om mulig å finne mistenkte til ugjerningene eller vitner fra massakrene i Rwanda i 1994.

I løpet av tre måneder ble cirka 800.000 drept, de fleste av disse var tutsier. Mange av gjerningsmennene flyktet til D.R.Kongo. Mer enn 4000 soldater er ankommet Zambia de siste ukene. De fleste er fra Kongos regulære styrker, men inkludert er også soldater fra Zimbabwe og muligens Hutu Interhamwe-milits fra Rwanda.

Barnesoldatene blir ikke tiltalt

FN vil opprette en egen krigsforbryterdomstol for Sierra Leone. Toppledere skal stilles til rette. 5000 barnesoldater slipper rettsforfølgelse. Kofi Annan hadde foreslått at soldater over 15 år skulle kunne straffes. Han fikk ikke medhold i Sikkerhetsrådet.

Den nye domstolen finansieres med frivillige bidrag fra FNs medlemsland.

Taliban bryter med FN

Taliban, som regjerer Afghanistan, har reagert med raseri på vedtaket i FNs Sikkerhetsråd 19. desember 2000 om nye sanksjoner mot dem. FN er ikke lenger nøytral, men «en fiende av Islam», sier Taliban, og varsler at FN-kontorene i landet vil bli stengt og de planlagte fredsforhandlingene i FN-regi boikottet.

Varer fra USA og Russland vil

også bli boikottet. Moskva og Washington arbeider sammen mot oss hevder Taliban.

FN og mange internasjonale hjelpeorganisasjoner har nå trukket sitt personell ut av landet.

Sanksjonene Sikkerhetsrådet vedtok rammer Taliban hardt, men de forbyr ikke våpensalg til Talibans motstandere nord i landet. Vedtaket ble fattet med 13 stemmer for og to avholdende. Kofi Annan var motstander av vedtaksforslaget. Paksitans utenriksminister Abdul Sattar, sier i en kommentar at sanksjonene kan føre til en humanitær tragedie for millioner av mennesker.

Frankrike og Tyskland stopper våpensalg til Israel

Forsøk fra Israel på å kjøpe en ny type røykgranater fra det tyske firmaet Buck strandet på motstand fra den tyske regjeringen. Ingen eksportlisens ble gitt for leveranser til den israelske hæren.

Tidligere har også Frankrike satt stopp for slik eksport. Et forsøk på å kjøpe 100.000 tåregassgranater til det israelske politiet fra det franske firmaet Nobet Securite for 6 millioner dollar, ble stanset av det franske utenriksdepartementet. De franske myndighetene har ikke begrunnet eksportforbudet, men Le Monde skriver at det ville skade Frankrikes anseelse dersom landet ble kjent for å selge våpen til Israel for å bekjempe palestinerne nå.

Israel blokkerer nødhjelp

Israel blokkerer leveranser av 20 ambulanser fra Egypt, 18 fra Jordan og 70 lastebiler med medisinsk utstyr fra Irak til de okkuperte palestinske områdene. Israelske myndigheter hindrer også at livsnødvendig gods fra FN kommer inn.

-Vi slipper snart opp for medisiner, proteser, næringsmidler og bygningsmateriale til å reparere skader etter beskytning av flyktningeleirene. Situasjonen er svært, svært alvorlig, sier Peter Hansen, leder for UNRWA (Fns hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger).

I tillegg til å blokkere eller trenere forsendelser, krever Israel skyhøye avgifter av FN for lossing, lagring, frakt, kryssing av grenseposter, behandling av fraktdokumenter osv - til sammen hundretusener av dollar, i følge UNRWA. Før Osloavtalen i 1993 var humanitære hjelpesendinger fritatt for toll og avgifter.

Informasjonen er hentet fra Globus FN-sambandets nyhetsmagasin -http://

Globalisering er ikke bra for fagorganisasjoner

Globalisering og flernasjonalt virksomhet vil skape problemer for fagorganisasjonene i dette århundret, sier den frie faglige internasjonale (FFI) som har lagt fram en rapport om brudd på faglige rettigheter.

«Globaliseringen kommer på kort sikt til å undergrave de faglige rettighetene, men til slutt skal vi vinne dette slaget», sa FFIs generalsekretær Bill Jordan da han presenterte rapporten på en ILO-konferanse i 1999.

Rapporten forteller om drap og et intensivt press på befolkning og naturressurser som følge av konkurranse mellom flernasjonale selskaper. Foruten drap blir flere faglige ledere angrepet eller skadet. Tallet på folk som fikk sparken er økt. Men globalisering er bare i sin innledende fase i følge Jordan.

Mange land er desperate etter investeringer fra de flernasjonale selskapene som stiller krav om liberalisering av lover og innføring av fleksibilitet for selskapene. Latin-Amerika anses som den fargigste regionen hvor Colombia, Bolivia og Ecuador toppet statistikken for drap på arbeidsledere ved utgangen av det 19. århundret.

Brennpunkt FN Nr. 6 juni 1999

Nytt fra avdelingene

Prisvinnere fra Rogaland Fredsfond

For annen gang har Rogaland Fredsfond delt ut midler. Ved en kulturkveld 31.aug. 2000 i Skeianetunet Eldresenter ble dette markert. Rakel Lapin kunne ønske en fullsatt sal velkommen. Cellisten Johannes Hafsahl, som ble akkompagnert av Mette Hafsahl, innledet programmet med fin musikk. Liv Alsaker leste dikt av Gunnar Roaldkvam.

Midlene fra Fredsfondet var 10 000.- kroner i 1999, og de ble fordelt på tre prisvinnere. I tillegg fikk de ved kulturkvelden overrakt et diplom/bilde, utført av Marta Dorthea Sagland Lea. Hun sto også for overrekkelsen til de to pris-vinnerne som var tilstede.

Forsamlingen fikk et lite innblikk i deres innsats. Elise Klippenberg fortalte om sitt engasjement i hjelp til krigsrammede mennesker i Bosnia og Kosovo. Judith Tollevik, rektor ved Den sosialpedagogiske høyskolen i Sandnes, ga en liten informasjon om skolen som nå har passert 10 år og om fredssentret der. Den tredje som fikk prisen var ikke til stede. Det var Michael Holmbo Meyer, og han fikk prisen for sitt fredsarbeide.

Rogaland Fredsfond startet innsamling av penger i 1986. Ved diverse salg av kunstgjenstander, basarer og salg av krus med bilder inngravert av de første kvinnene som fikk Nobels fredspris, ble fondet på 200.000.- kroner nådd i 1997, fortalte Johanne Skog Gripsrud.

Innbudt gjest og kåsør Eva Nordland, fortalte engasjert om FN's budskap til regjeringene som går ut på at landene skal gjennomføre fredskultur og ikkevold ved løsning av konflikter i det nye årtusen. Kontrasten til dette er hva vi frykter at det nye «konseptet»

fra «Det nye NATO» kan innebære.

Fredsarbeidere vil med entusiasme gå inn for å virkeliggjøre fredskulturen og ikkevoldskulturen så langt vi evner. Men hva med den militærpolitiske utviklingen? Hva innebærer det for vårt land å sende norske soldater ut i krig i land som ikke har angrepet landet vårt? Skyldes det desinformasjon eller uklar informasjon når folk ikke skjønner hvorfor, og hva konsekvensene kan bli? Og hva med FN hvis NATO kan bli alternativet? Vi må ikke finne oss i en slik utvikling sa Eva Nordland blant annet.

Sandnes Kommune var representert ved varaordfører Steinar Ims. Han gratulerte prisvinnerne, og var også glad over å kunne gratulere med Rogaland Fredsfond som organisasjonene har etablert.

Rogaland Fredsfond ledes av representanter fra organisasjonene bak fondet. Leder Rakel Lapin, Kvekerne, Penny Heymans, Kvekerne, Kari Foldøy, Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet (IKFF) avd. Stavanger, Marta Dorthea Sagland Lea, IKFF avd. Sandnes, Margret Håberg, Jæren Kvinneforum. Rogaland Fredsfonds formål er å stimulere og fremme opplysning om fredsarbeid, forskning, fredsoppdragelse/undervisning, nedrustning,

konfliktløsning uten vold og en verden fri for atomvåpen. Folk i Rogaland, enkeltpersoner eller organisasjoner som kan dokumentere arbeid/prosjekt innenfor disse felt, kan søke om midler fra Rogaland Fredsfond.

Referat ved Johanne Skog Gripsrud

Nobels fredspris 100 år.

Sandnesavdelingen har andre innspill:

De synes IKFF bør markere seg spesielt i anledning av at en i år 2001 kan feire 100-årsjubileet for Nobels fredspris. Kunne vi for eksempel satse på å få gitt ut en bok om IKFFs Nobelpristakere? Gerd Grønvold Saue har allerede et ferdig skrevet manuskript om IKFFs første president Jane Addams. Forlaget er villig til å trykke det, forutsatt at det finnes en viss garanti for at det er kjøpere til den. Johanne Skog Gripsrud forsøker å samle forhåndsbestillinger til støtte for at et slikt prosjekt kan realiseres og hun ber om at de som syns dette er en god ide skriver til henne :

Johanne Skog Gripsrud , Torkel Haabeths vei 31, 4325 Sandnes.

Hun tror - og også vi i landsstyret og redaksjonen for **fred og frihet** - at IKFF kan markere egne Nobelpristakere og på den måten gi oss selv en velfortjent reklame.

Fra Troms

Også avdelingen i Troms ved Hermien Stoop Prestbakmo engasjerer seg i ting som skjer. Hun er utrettelig når det gjelder skytefeltene Mauken-Blåtind i Troms. Hun finleser avisen, og gjør oss andre delaktig i hva som

skjer. Det er stadig demonstrasjoner. Nå sist gjaldt det utbyggingen ved Akkaseter i Blåtind. Hensikten med aksjonen var å få stanset en utbygging som vil få katastrofale konsekvenser for reindrifta i området. Det ble satt opp en lavvu foran anleggsmaskinene ved Akkaseter den 11.1. I Oslo var det samme dag en stillferdig utdeling av løpesedler. Fra oss stilte Mari Holmboe Ruge noen timer i vintersurheten på Eidsvolls plass. Noen Osloborgere fikk vite hva som skjedde, og mange var interessert.

Avisa «Nordlys» hadde (også den 11.1.) en notis som fortalte at Polen vil forhåndslagre militær-utstyr for 250 mann i Troms. Italia vurderer å gjøre det samme!!! Avgjørelsen ble tatt av polakkene etter at ideen kom opp på et forsvarsministermøte i Bergen i 1999. Avisa som bragte notisen het «Bergens Tidende».

Fra Tønsberg

Vårt medlem i Tønsberg, Bjørg Berg engasjerer seg sammen med Norges Fredsråd og kvekerne i det såkalte «Dokument 8 forslag»: Dette forslaget går ut på å vurdere utvidelse av prinsippet i Lov om fritaking for militærtjeneste slik at det gis mulighet til å overføre den del av militærnekternes skatt som går til militærformål til fredsskapende arbeid. I forslaget inngår at en, i likhet med medlemmer av tros- og livssynssamfunn som får refundert en del av kirkeskatten kan følge samme prinsipp til fordel for fredsfondet.

Kontoret har fått et lengre skriv fra Bjørg Berg som gir mer om emnet. Be om å få den tilsendt om du er interessert. Hvis du vil vise at du er enig i dette forslaget kan du også få tilsendt underskriftsliste.

Fra Sandnes

Fra Sandnes IKFF v/ Johanne Skog Gripsrud hører vi at de Ifjor laget en pressekampanjemot krigsleketøy. De har

sendt vedlagte brev til alle IKFFs kontakter rundt i landet og dessuten til en del aviser i sitt distrikt. De ser gjerne at vi andre sender brevet til våre lokalaviser eller gjør det kjent på annen måte:

"Legg fra deg skytepangen"

Ole hadde nettopp flyttet inn i nytt hus sammen med mor og far. Han ble glad da en gutt i nabolaget kom på besøk, men ble forskrekket da gutten møtte i fullt krigsutstyr med gassmaske, revolver og sabel. Ole var blitt 3 år, og han hadde lært at det var visse grenser for hva som var tillatt og ikke tillatt. Han sa: "Du må legge fra deg skytepangen, det sier moren min".

Hvordan gikk det? Det var et uventet krav den lille 3-årige Ole satte fram. Men guttene forhandlet

seg fram til et kompromiss. Deretter ble de bedre kjent - på en litt mer sivilisert måte. Sol-skinshistorie? NEI. Det handler om å legge grunnen i barnesjelen for en fredeligere framtid - for FREDSKULTUR - som må avløse den årtusengamle krigskulturen. om verden fortsatt skal bestå for kommende generasjoner.

Våpenhandlere og produsenter - såvel til store som til mindre store kriger - som til krigsleken i hager og gater mellom unger, har et annet syn på disse krig/fred og fredskulturelle spørsmål. Det er ikke deres sak å oppdra ungene våre. Deres mål er å tjene penger. Framtidens generasjoner og moral er ikke deres sak. For dem er det reklamen og etterspørselen som avgjør utvalget

i forretningene. At dette assorterte krigsutstyret og våpentilbudet skal ha sin plass mellom engler og julenisser, er sjølsagt, på sett og vis er det «de andre» sin skyld, har vi forstått.

Vi i **Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet** har siden vår organisasjon ble stiftet i Haag i 1915, pekt på at det grunnleggende i all oppdragelse blant annet må være å oppdra barn til fred, frihet og respekt for sin neste. Vi vil ikke at barn skal få «KRIGSLEKEN» inn i sjelen helt fra barneåra. Vi oppfordrer foreldre og alle voksne til å boikotte det uhyrlig stygge volds- og krigsleketøy. Kjøp heller leketøy som gleder barna på en måte som appellerer til det gode. En gave - en julegave spesielt - har et budskap.

Sandnes 29. november 2000 for styret i Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet, Sandnesavd.

Johanne Skog Gripsrud
Berit Oldeide (leder)

Ja, dette var som vi ser, det vi skrev i julerushet, men det er jo andre anledninger da man ønsker å gi barn en gave, og vår appell gjelder hele året i alle år. DS

Dette var hva redaksjonen har fått fra avdelingene. Det er de samme tre som sender oss noe nesten hver gang, Vi vil gjerne høre fra andre avdelinger og enkeltpersoner om hva som opptar dere, og om dere har ideer til aksjoner.
redaksjonen

Æresbevisning

Vårt medlem Berit Ås er i januar 2001 tildelt æresdoktorgrad ved Uppsala Universitet!

Vi gratulerer og tillater oss å føle oss litt beæret på hennes vegne. Fra tidligere innehar hun æresdoktorgrader ved Københavns Universitet og ved Mount Saint Vincent University i Halifax, Canada.

BOK ANMELDELSER

Skolen, et sted for erkjennelsesglede og meningsfylde

Inge Eidsvåg:
**"Læreren." Betragtninger om
kjærlighetens gjerninger.**
Cappelen
*****

Boken innledes med et sitat av Augustin: «Intet blir forstått som ikke først er elsket». I forordet skriver Eidsvåg at han har villet skrive en bok om gledene ved læring, om lærergjerningen, om lærelyst og erkjennelsesglede. Han vedkjenner seg at han arbeider i en gammel folkeopplysningstradisjon, og for ham er folkeopplysning et plussord. I et innledende kapittel gis et riss av skoleutviklingen i de siste 250 år, fra omgangsskole til databasert undervisning. Fra årene med egen skolegang og senere som lærer på flere nivåer i ulike skolefag, tegner Eidsvåg et variert utvalg av lærerportretter: den ironiske læreren, den ensidig fagorienterte, den observante som ser elevene, den slappe og kravløse og den sære læreren. Eidsvåg ber for denne siste lærertypen som utfolder all sin skaperkraft i det direkte møtet med elevene. Han håper at det i vår målstyrte, analytiskintellektuelle, temaorienterte byråkratiserte skole også må finnes plass for den individualistiske lærerpersonligheten.

Forfatteren fremhever de musiske elementene i skolen: sang, poesi og annen litteratur, dans og forming, kunstformer som «Åpner landskaper innover og utover» «God undervisning har alltid en poetisk dimensjon», påpeker han. «Det er slike øyeblikk, når det estetiske og musiske fargelegger hverdagen, som gjør læreryrket annerledes enn alle andre yrker» konkluderer han. «Jeg vet ingen-

ting som er så befordrende på den medlevende fantasien som skjønnlitteraturen», skrev han i «I livets labyrint». Eidsvåg er overmåte belest og gjennom hele boken berikes teksten av visdomsord, aforismer og sitater av diktere og filosofer.

«Historien skal fortøye oss og gi oss identitet», skrev han i en artikkel. Det gjelder både nasjonen og individet. Vår opplevelse av tid og rom vil stadig mer formes av datastrømmens virtuelle verden, hevder filosofen Paul Virilio. Vi opplever tiden mer og mer som simultan, alt skjer samtidig. Dermed mister vi perspektivet bakover, det Eidsvåg kaller lengdeperspektivet. Lærerne må ta kampen opp mot dem som ønsker å slette sporene fra fortiden, kampen mot glemselen og for erindringen.

Skolens utfordring blir å begrense datastrømmen og omforme informasjon til kunnskap, presiserer Eidsvåg. Først når kunnskapene, gjerne utenat lærte, smelter sammen og integreres i en helhet, kan de bidra til indre vekst og utvikle evnen til å skille mellom godt og dårlig, viktig og uviktig, riktig og galt. Uten en fast kjerne blir man lett vektløs. «Gi meg et fast punkt, så skal jeg dreie jorden», skal Arkimedes ha sagt.

Internasjonalisert undervisning, fredelig konfliktløsning, vern om vår felles klode og solidaritetsarbeid i praksis inngår i skolens oppdragelse til ansvarlige verdensborgere, til et «fellesskap av forskjelligheter».

Barn som vokser opp i Norge i dag, tilhører den første globale generasjon. De har det materielt trygt, men lever samtidig under trykket fra voldsomme verdensbegivenheter: krig, miljøødeleggelse, atomvåpen. Psykologer

påviser at barn har svekket «framtidberedskap». De tror ikke de vil oppleve å bli voksne. Professor Neil Postman har i boken «Den tapte barndommen» hevdet at fjernsynet ved å avsløre alt, politiske kriser, seksuell vold og drap, erstatter barns undring og nysgjerrighet med kynisme eller arroganse. Vi sitter igjen med barn som ikke stoler på de voksnes autoritet.

Skolen skal ikke bare speile samfunnet, men i like høy grad utgjøre en motkultur mot omgivelsenes negative påtrykk, er et gjennomgående tema. Den må gi rom for fortelling og samtale, ettertanke og stilhet. Den må fremelske det «moralske fellesskapet». Den moralske oppdragelsen har alltid vært ett av skolens kjerneanliggender, og elevene trenger trening i å løse moralske problemer. Eidsvåg ønsker seg en skole som er midt i livet, der læringsbegrepet er så vidt at hele lokalsamfunnet blir tatt i bruk. Han ønsker seg små skoler og små elevgrupper uten alderssegregering.

Eidsvåg er både samfunnskritiker og visjonær, en humanist man gjerne følger på tankeflukten bort fra et trivialisert og narsistisk samfunn.

Boken er utgitt med støtte av *Det faglitterære fond* og Institusjonen *Fritt Ord*.

Elise Hübert

Jardar Seim:
Øst-Europa etter murens fall

Forum. Aschehoug.

*****
Mens mediedekningen av det tidligere DDR og Eks-Jugoslavia av ulike, men naturlige årsaker har vært omfattende, har interessen for de dramatiske forandringene i de øvrige landene i Øst-Europa vært mer tilfeldig. Jardar Seims bok bidrar til å fylle kunnskapshullene om utviklingslinjene i samtlige seksten land i Øst-Europa. Hvor godt orientert har vi hittil vært om systemskiftet i land som Bulgaria, Moldova og Slovenia, land som ikke har tiltrukket seg spesiell journalist-

oppmerksomhet eller er populære turistland?

Forfatteren har disponert stoffet tematisk gjennom brede, generelle oversikter, og problemorienterte drøftelser av den politiske og økonomiske situasjonen i 1989 og i årene etterpå. Deretter utdypes og suppleres oversiktene ved en systematisk gjennomgang av forutsetningene i hvert enkelt land som er høyst ulike. I første del gis en utførlig redegjørelse for undertrykkelsen og ensrettingen under kommunistdiktaturet. Så følger en analyse av premisene for hvert enkelt land for økonomiske reformer. Bokens annen del beskriver den vanskelige veien til kapitalismen: mangelen på demokratiske erfaringer og demokratiske institusjoner, og ikke minst minoritets-spørsmålene. Avviklingen av de gamle regimene fikk svært forskjellig forløp, fra forhandlings-revolusjonen i Polen til voldsorgiene i Romania og nasjonalistisk borgerkrig i Jugoslavia.

Fjerde del utdypes nasjonalisme som en mulig frigjørende kraft, men også som en mørk kilde til rasisme og vold. Registeret over de nye små og store partiene, og ikke minst navnene på de raskt skiftende partiledere og presidentene i land etter land, er vel omstendelig for en vanlig leser. Brukt som oppslags- og referanseverk forsvaret den detaljerte redegjørelsen sin plass.

I et tankevekkende etterord kritiseres Vesten for å ha bidradd minimalt til den byrdefulle omstillingsprosessen. Seim nevner en rekke prosjekter som kunne minket gapet mellom øst og vest og vært en solidaritetshilsen til de som befant seg i ondskapens imperium i så mange år. Blant mulige prosjekter nevner han utbygging av infrastrukturen, miljøtiltak, modernisering av sykehus og midler til oppgradering av den forfallene boligmassen. I stedet for å være en fødselshjelper for demokrati, ble det med tomme løfter. Landene ble overlatt til økonomisk nedgang, lavere levestandard, arbeidsløshet og manglende sosial trygghet.

Seim mener det er en bedrift at så mange land har mestret omstillingsproblemene. I de fleste land er det etablert demokratiske styreform, og omveltningene har stort sett forløpt fredelig.

Den rå borgerkrigen i Jugoslavia er en dystre kontrast til den stillferdige oppløsningen av Tsjekkoslovakia. Boken gir en sammenfatning av Jugoslavias historie (1918-92) og den brutale krigføringen. Milosevic brukte sin kontroll over massemediene til å så hat, og folket høstet krig. Sannheten var også i Jugoslavia krigens første offer. NATO-bombingen av Kosovo og Serbia, som satte

FN på sidelinjen, var en krig som skulle forhindre en humanitær katastrofe, men som i stedet forstørret den. Et underliggende motiv var også å bevise at NATO med et nytt sikkerhetskonsept, var troverdig.

Seim spør avslutningsvis hvordan Vestens forhold til de nye demokratiene i Øst-Europa skal forstås. Det mest problematiske etter hans syn, er inkonsekvansen i enkelte viktige spørsmål som utvidelsen av EU og NATO. NATOs funksjon var egentlig endt da den kalde krigen var slutt. Det ville ikke vært noe nederlag for NATO om organisasjonen ble oppløst. Warszawapakten ble oppløst i 1991, skriver han. Spørsmålet nå er hva konsekvensene av utvidelsen østover blir. Hvilket signal gir man ved bare å utvide med tre land? At en delelinje som er forskjellig fra den kalde krigens er etablert? At Russland kan betrakte de andre landene som ingenmannsland i maktpolitisk forstand? Lignende spørsmål kan stilles om EU-utvidelsen selv om kriteriene for å bli medlem er mer presise enn NATOs.

Seim har skrevet en bok som samler de fragmenterte nyhetsbrokkene til et helhetsbilde. Det er en opplysende og stimulerende bok. *Elise Hübert*

Ideologisk loftsrydding og fremtidsberedskap for et nytt hundreår.

Reiulf Steen

»Jordskjelv»

Tiden norsk forlag

*****

«Denne boken handler om fire jordskjelv, to i verden og to i mitt personlige liv», skriver Reiulf Steen i innledningen. For ham har det personlige og politiske liv alltid vært et organisk hele. Hans ambisjon med boken er å gi et presist bilde av dagens politiske virkelighet og fremme forslag til løsninger på de problemene globaliseringen har stilt oss overfor.

Arbeiderpartiet og arbeiderbevegelsen, ja hele den europeiske venstresiden, befinner seg i krise, og kursen må legges om ved overgangen fra industrisamfunnet til informasjonssamfunnet, er Steens klare melding i denne som i tidligere bøker. Vi står ved et veiskille, og da er det nødvendig å være klar over veien vi har gått, og hvor vi passerte kritiske terskler.

Boken starter derfor med et tilbakeblikk på Arbeiderpartiets historie, og forfatteren tegner skarpe portretter av de store lederne i partiets gullalder. Han trekker paralleller til dagens politikere fra alle partier som mangler ideer og visjoner. Når hørte vi en debatt om de lange linjene og de nye utfordringene som følger av den økonomiske, teknologiske og kulturelle globaliseringen? Spør Steen utfordrende. I stedet for ideebatt og ideologisk skolering, tyr partiene til meningsmålinger for å justere kursen. «De store filosofene blir sjelden, om noen gang, sitert fra Stortingets talerstol, heller ikke dikterne», skriver han. Fraværet av ideebatt har ført til at arbeiderbevegelsen i lange perioder har befunnet seg i et ideologisk tåkelandskap, hevder han. Det samme gjelder de øvrige partiene.

Returadresse:
IKFF
Postboks 8810 Youngstorget
0028 Oslo

Øystein Rosse

Fred og forsvar

*De forsvarer landet
sier de
og det samme
sier de alle andre steder
også*

*Krig skaper fred
sier de
men tenker ikke på
at fred i seg selv
er skapende*

*Forsvaret trenger mer penger
sier de
og soldatene skynder seg
for å skyte ut
resten av kvoten*

*Dere må se virkeligheten i øynene
sier de
og mens håpet vårt vokser
mot en fred
tar de sitt gevær
for å lære
hva krig er*

(Fra Ikkevold)

